

**Федор Наталя Іванівна,**  
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
факультет філології і журналістики,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка*

**Науковий керівник:**  
**Ткачук Олександр Миколайович,**  
*кандидат філологічних наук, доцент,  
кафедра української та зарубіжної літератур  
і методик їх навчання,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка*

## **ВИКОРИСТАННЯ КРИТИКО-БІОГРАФІЧНИХ НАРИСІВ ОСИПА МАКОВЕЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ**

Літературно-критичні статті використовуються на уроках літератури у різних аспектах. Це спосіб осмислення життєвого шляху українських письменників, поглиблення розуміння історико-літературного процесу, шлях до інтерпретації та аналізу твору. Ілюстративний характер цитат з літературно-критичних праць це найбільш поширена практика застосування. Зумовлено це тим, що в діючих шкільних програмах не приділяється багато уваги вивченню кращих зразків літературної критики. Відомі методисти (Н.Волошина, О.Ісаєва, Є.Пасічник) приділяють увагу застосування літературно-критичних матеріалів на уроках літератури. У цьому аспекті корисним, на наш погляд, є використання критично-біографічних нарисів Осипа Маковей під час вивчення творчості Пантелеймона Куліша та Ольги Кобилянської.

Осип Маковей у 1900 році опублікував історико-літературну розвідку «Панько Олелькович Куліш: огляд його діяльності»[2]. Ця праця корисна сучасному читачеві багатим біографічним матеріалом. Вона є спробою створення біографії письменника, показу мінливості суспільних поглядів письменника й громадського діяча, а також окреслює широке коло спілкування. Ми можемо знайти контакти митця з сучасниками (навіть зміст праці структуровано за таким принципом), оцінки Кулішем творчості багатьох авторів, характеристику його поглядів на історичні події, стосунки з Польщею

та Москвою тощо. Вчитель-словесник може почерпнути цікавий матеріал та використати на уроках.

Літературно-критична студія «Ольга Кобилянська» може використовуватись для опрацювання учнями[1]. Є. Пасічник рекомендує вчити старшокласників складати план, тези та конспектувати статті у 9 класі [3, с.335]. Під час вивчення творчості письменниці у 10 класі можна рекомендувати учням, які готують повідомлення про віхи життєвого і творчого шляху О.Кобилянської, використовувати працю Маковея. Як відомо, Осип Маковей не просто сучасник письменниці, а людина, яка тісно співпрацювала з Кобилянською. Цікавою для учнів буде історія видання повісті «Людина». Твір Кобилянської побачив світ з третьої спроби, вона отримала відповіді, які заперечували її намір стати письменницею та навпаки – закликали її не полишати спроби, навіть попри те, що твір не беруть до друку. В інтерпретації Осипа Маковея це повчальна розповідь, яка вчить не розчаровуватися, не опускає руки після першої невдачі. У рецепції повісті «Людина» Маковей акцентує на мотивації героїні, яскраво підкреслюючи деморалізуючий вплив оточення[1, с.52].

Можна запропонувати план до нарису для того, щоб учень вдумливо, з інтересом використав фрагменти критичного нарису. Тим більше, що розвідка містить оригінальні судження Маковея про «Царівну», вводить західноєвропейський контекст, а також полеміку з рецепцією твору А.Кримським та М.Грушевським. Маковей розмірковує над характером героїні та проблемою емансипації жінки, яка порушена в творі. Зазначимо, що у праці цитується виступ Кобилянської на зборах «Товариства руських жінок на Буковині», який яскраво пояснює розуміння письменницею необхідності боротися за рівноправність жінок.

Варто запропонувати учням зіставляти власні оцінки з пропонованими письменником у студії. Тим більше, що Маковей інтерпретує всі запропоновані програмою 10 класу твори О.Кобилянської. Відтак використання критико-біографічних нарисів Осипа Маковея спонукатиме до діалогу, творчого підходу

до прочитання художнього тексту, розвитку та усвідомлення світоглядних позицій учнів.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Маковей О. Ольга Кобилянська. Ольга Кобилянська в критиці та спогадах. Київ: В-во художньої літератури, 1963. С. 44-67.
2. Маковей О. Панько Олелькович Куліш. Львів, 1900. 169 с.  
[https://chtyvo.org.ua/authors/Makovei\\_Osyp/Panko\\_Olelkovych\\_Kulish\\_Ohliad\\_ioho\\_diialnosti.pdf](https://chtyvo.org.ua/authors/Makovei_Osyp/Panko_Olelkovych_Kulish_Ohliad_ioho_diialnosti.pdf)
3. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2000. 384 с.

**Хиляк Оксана Володимирівна,**  
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
факультет іноземних мов,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка*  
**Науковий керівник:**  
**Грицак Наталія Русланівна,**  
*доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук,  
професор, завідувач кафедри української та зарубіжної  
літератур та методик їх навчання,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка*

### РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДІАЛОГУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Провідним принципом освітнього процесу на уроках літератури стає діалог: вчитель відкриває своє «Я», спілкуючись з учнями, тлумачить (в тому ж сенсі) існування літературних героїв і письменника і викликає мовчазний або втілений в усне чи писемне мовлення внутрішній діалог школяра.

В основі вивчення творів зарубіжної літератури постає принцип діалогу. Передусім учень вступає у діалог з художнім текстом, читаючи й розуміючи його. Стикаються історичний горизонт твору й доби, в яку живе учень.